

Als u het zegt

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Jesaja 6, 1-8

2^e schriftlezing: 1 Korintiërs 15, 1-11

3^e schriftlezing: Lucas 5, 1-11

Inleiding

Willen wij wel worden ‘gevangen’ in het sleepnet van Gods Koninkrijk? Menigeen zal, terugkijkend op zijn of haar leven, zeggen: ‘ik ben er aan m’n haren bij gesleept in de kerk’, of: ‘mij is het met de paplepel ingegoten’. Dat klinkt niet altijd even positief. Soms doe je iets, omdat je voelt dat het nodig is, niet omdat je er zelf beter van wordt, maar omdat je ervaart dat God het van je vraagt.

Thema: Als u het zegt.

Gemeente van Jezus Christus, ‘wees niet bang!’ Het is een woord van bemoediging dat je in de bijbel vaker aantreft bij momenten van openbaring van Gods heerlijkheid. Een ‘theofanie’, dat is een waarneembare manifestatie van een god, een godsverschijning. Velen zijn er die zeggen: Waar heb je het over? Er valt helemaal niets te zien! Maar als je het wel ziet kan het zijn dat het je helemaal overrompelt en zelfs dat het ook sterke gevoelens van angst en onwaardigheid oproept. Zo worden Petrus en zijn vrienden geroepen en ervaren zij in die wonderlijke ervaring waarmee deze roeping gepaard gaat een ontmoeting met het goddelijke. De wijze waarop een en ander zich afspeelt is niet willekeurig! Immers, dit vreemde vissen sluit in alles nauw aan bij hun eigen leven tot dan toe. In een ‘profetische symboliek’ wordt de rol die de leerlingen in de toekomst als apostelen zullen spelen krachtig uitgewerkt.¹ Eens zal de visser Petrus mensen ‘vangen’ voor het Koninkrijk van God.

Aan de oever van het meer verkondigt Jezus het Woord van God. Hij opent hun religie voor hen zelf op een wijze die zij niet gewend zijn. Hij opent hun hart door zijn woorden voor een ontmoeting met hun Schepper, die hij Vader heeft genoemd. Zij laten zich raken. Maar in hun enthousiasme dringen ze op hem aan. Ze komen te dicht bij. Jezus moet hebben gevoeld dat hij ook afstand moest bewaren. Het is niet zijn opdracht om door de massa te worden klemgezet. Hij kan en mag zich niet laten annexeren door de massa. Dat is een indringende observatie voor iedereen die veel met groepen mensen moet werken. Heel beeldend, dat Jezus om afstand te nemen van de mensen voor wie hij het doet, in het schip gaat, juist met het doel om ze beter te kunnen bereiken.

Zijn woorden klinken *tegenover* hun belangen en

kunnen juist op deze wijze tot hun recht komen. Ik stel me voor dat Jezus niet van een briefje spreekt (zoals ik), maar steeds in gedachten naar beelden zoekt om uit te drukken wat hij bedoelt. Zou hij zo, staande in die vissersboot, kijkend naar de mensen op het strand, op die nu zo beroemde beeldspraak zijn gekomen voor zijn woorden later aan de leerlingen? ‘Voortaan zul je mensen vangen.’ Een vreemde opdracht. Maar in Galilese vissersoren moeten het intrigerende woorden zijn geweest.

In de vroege kerk is Jezus zelf de grote vis geworden: de *ichthus*, het Griekse woord voor ‘vis’. De beginletters van *ichthus* in het Grieks waren de afkorting van de geloofsbelijdenis: Jezus Christus, Gods Zoon, Redder: *Iêsous Christos Theou Uios Sooter*. Al zijn volgelingen samen werden gezien als kleine visjes, één grote school van navolgers van de grote vis, inbegrepen in dat ene beeld van redding. Het is allemaal beeldspraak en het komt er op aan die goed uit te leggen. We spreken hier niet van de Staatsloterij, waarbij alle kleintjes worden opgeslokt en één koper zich plotseling door toedoen van het lot fabelachtig verrijkt en zich voortaan boven alle anderen mag gaan verheffen. Integendeel, het zal in de kerk gaan om een beeld van inspiratie, roeping en bemoediging, ja redding voor *allen*. De metafoor van vissers en mensen is nooit bedoeld geweest als een systeem van ontmoediging, dictaat of dwang. In alle eerlijkheid, dat is het vaak wel geworden. Hier kunnen wij niet zomaar aan voorbijgaan, willen we begrijpen wat er wordt bedoeld.

Immers het ‘dwingt ze in te gaan’ uit de gelijkenis van de verontschuldigen,² ligt erg dicht bij het beeld van het sleepnet, door Matteüs in een gelijkenis van Jezus over het Koninkrijk der Hemelen opgenomen.³ En o zo vaak zijn er mensen geweest die hebben gedacht dat dwang de wijze was waarop de kerk vol moest komen. Het was immers in het belang van het heil van mensen zelf dat zij zich zouden laten redden. Inquisitie, kettervervolging, heilige oorlogen, bekeringsdwang, boze ouders en verongelichte kinderen bevinden zich in het verlengde van deze verkeerde uitleg van het beeld van de vissers van mensen. Maar weet u, vissers en vissen zijn eigenlijk uitwisselbaar. Visser Jezus roept zijn medewerkers als vissen, maar hij is zelf de Grote Vis en zij op hun beurt zijn weer vissers van anderen in Gods eindeloos grote zee van mensen. Het is net als

met het beeld van het verdwaalde lam en de Goede Herder. Telkens zijn lammeren op hun beurt ook weer herder voor anderen en de Goede Herder tenslotte is het Lam Gods dat voor allen ter slachting wordt geleid om hen te redden.⁴ Deze beelden worden volop uitgewerkt door de profeet Ezechiël.

De taal waarmee Jezus Petrus aanspreekt is zoveel meer dan een literaire verpakking. Het beeld van de vissers van mensen heeft als doel inspiratie, roeping en bemoediging. Dat is geen overbodige luxe, want je kunt waarachtig bang worden van een Godsopenbaring. Immers, wie gelooft veel te zien van God, wordt in deze wereld een vreemde. Je komt in een isolement terecht, op een vreemde manier zelfs ten opzichte van jezelf omdat je zelf met huid en haar aan deze wereld hecht en verbonden bent. Petrus kan dat niet ontkennen. ‘Ga weg van mij Heer, want ik ben een zondig mens.’ De verlegenheid en zelfs afwijzing waarmee Petrus, eenmaal aanland gekomen reageert, is veelbetekenend en herkenbaar. Wat moet hij hiermee?! Zo heeft de evangelist samengevat dat er in de ontmoeting tussen Jezus en deze vissers daar aan dat meer ooit iets moet zijn voorgevallen dat hun hele wereld op zijn kop heeft gezet. Petrus is, juist in zijn verlegenheid, in goed gezelschap. Was het Mozes niet die sprak ‘Heer, stuur toch iemand anders ...’⁵ Bijna alle profeten van het Oude Testament voelen zich in hun kraag gegrepen door God, maken bezwaren en protesteren en voelen zich onwaardig. Niemand toch, die meteen klaar staat en weet wat hij aan moet met een openbaring van de levende God!? Wij denken wel eens dat terughoudendheid in dit opzicht dit echt iets is van onze tijd. Dat is niet waar.

Soms zegt je gezonde verstand dat je ergens mee op moet houden, omdat de opbrengst van je inspanningen te klein is om ermee door te gaan. Zo was het gegaan met het vissen die nacht. ‘Meester, de hele nacht hebben we ons ingespannen en niets gevangen ...’ Dat kan nodig zijn. Je verlies nemen en stoppen met vruchteloze arbeid. Dat moment bestaat, ook in de kerk, dat je de balans opmaakt en besluit om ermee op te houden. Soms is het nodig dat je de knikkers telt en dat je je realiseert dat het wijs is om te stoppen, vanwege je plaats bepaling in het geheel van het werk. Wie beseft waar de grenzen liggen staat steviger en zelfbewuster op zijn of haar plek. En het is in ieder geval goed geen parels voor de zwijnen te werpen en telkens opnieuw je prioriteiten vast te stellen.

Maar we moeten het ook niet te gauw opgeven. Zo velen zijn er met een mening over de kerk die er nog nooit zijn geweest. Zo velen zijn er die hebben besloten dat God niet bestaat, zonder ooit dieper te hebben nagedacht over de betekenis van de Godsídee. Juist dat een Godsgeloof niet bestaat bij gratie van in de wereld algemeen geldende bewijzen, vormt voor mij een

scheppende uitdaging die mij continu prikkelt te denken voorbij de voor de hand liggende omgang van mensen met elkaar. Waar in de wereld komt deze God tot openbaring? Het kan de zoektocht van je leven zijn. Het is jouw keuze daarop in te gaan, of niet.

Simon Petrus luistert naar Jezus wanneer deze hem opdraagt het nog eens te proberen op diep water. Petrus protesteert. Het heeft geen zin, ‘... maar *als u het zegt*, zal ik de netten uitwerpen. God zij dank, dat Petrus dit kan opbrengen. U weet het, een onvoorstelbaar grote vangst is het gevolg. ‘Als u het zegt,’ het klinkt zo simpel. Maar hoe onderscheiden wij dit woord waar het allemaal op aan komt? Wat is navolging, als het gaat om de intens aangevochten status van de kerk vandaag? Wat is luisteren naar de stem van Jezus, als het gaat om ons persoonlijk geloof? Hard gewerkt en niets gevangen ... Wie maakt het niet mee? Wat is dan roeping? Heel veel mensen die vroeger wel zouden durven uitspreken dat God het is die hen ergens toe roept, hebben daar vandaag veel moeite mee. Dat heeft te maken met een verschuivend religieus taalveld. Godsdienst is in de Nederlandse samenleving iets geworden dat heel persoonlijk achter de voordeur van je leven behoort te worden beleefd. Het komt al snel als wereldvreemd en zelfs een beetje ongepast over als je daar in de openbaarheid iets over gaat zeggen. Tegelijkertijd is het voortdurend tussen haakjes zetten van God op den duur ondermijnend voor je daadkracht van je geloof. Een kerk die zich in het openbaar zou laten reduceren tot louter culturele versiering bereidt de definitieve aftocht voor. Er is een vangst. Er is een oogst. Er is een deel van het zaad dat opbrengst heeft, van grote waarde in het Koninkrijk van God. Maar zien wij het zelf? Dat vierde deel dat de zaaier heeft weggeworpen, maar dat zoveel opbrengt! Dat deel, dat zonder die drie andere delen nooit zou hebben bestaan.⁶ Kunnen wij zoals die zaaier in de wereld staan?

In het roepingsvisioen van de profeet Jesaja worden als het ware alle zintuigen van de profeet beroerd: Hij voelt de dorpelposten van de tempel beven. Hij ruikt de wierook. Zijn ogen zien de Heer gezeten op een hoogverheven troon als een vorst. Hij hoort de engelen zingen: ‘Heilig, heilig heilig is de Heer van de hemelse machten!’ Hij proeft de reinigende gloed van het offer op het altaar op zijn lippen. Deze godsverschijning rust hem toe. Hij durft het aan. Opnieuw durft Jesaja in Gods Naam op weg te gaan. ‘Hier ben ik, stuur mij.’ Maakten wij maar eens zoets mee, dat onze aardse zintuigen werden bewogen door het hemelse, zodat wij de inspirerende kracht van God beleefden op een onbetwifelbare wijze.

Mensen kunnen niet zonder godserving, wanneer zij van God willen spreken zonder zichzelf te overschreeuwen. Met alle vraagtekens en kritische

kanttekeningen, die wij in onze tijd bij geloof en kerk zullen moeten plaatsen, blijft deze waarheid centraal en onontkoombaar. Maar niet het spektakel of het onverklaarbare mirakel kan daarbij het criterium voor een echte godservaring zijn. Veel belangrijker is de werkelijke ontmoeting waarin de bedoeling van God in de diepte wordt verstaan. Dan gaat het om de werking van de heilige Geest te midden van mensen. Hierdoor worden wij vooral van onszelf gered.

Zonder geïnspireerde mensen zal geen kerk kunnen bestaan. 'Als de Heer het huis niet bouwt, vergeefs zwoegen de bouwers; als de Heer de stad niet bewaakt, vergeefs doet de wachter zijn ronde.'⁷ Het blijft een oude waarheid voor de wereld en voor de kerk. Materiële voorspoed is belangrijk en het is terecht dat we ons er allemaal heel erg druk over maken. Maar er is ook nog iets anders en ik ben er niet gerust op dat

het daarmee goed komt in een atheïstisch ingerichte samenleving die louter leeft bij logica en algemeen geldende bewijzen, en waarbij de politieke arena er is voor het uitvechten van belangen van groepen mensen. Een geestelijk middelpunt in het leven, ja in de samenleving, blijft van grote waarde voor mensen eindeloos uit balans gebracht in een permanent veranderende wereld. Laat u niet gek maken. Een kerk is als geestelijke gemeenschap die de vragen van de tijd verstaat altijd relevant. Telkens nieuwe mensen zullen God ervaren op een wijze die bij hen past. Het komt er op aan dat er voor hen plaatsen zijn dat te beleven en te delen met anderen. Telkens weer is het nodig dat mensen zich laten aanspreken in hun hart en dat het verlangen ontwaakt om te zeggen: 'God, *als u het zegt*, ga ik het wagen.'⁸

Amen.

Noten

¹Cf. Nolland, J., *World Biblical Commentary*, 35a, Luke.

²Lucas 14,23

³Matteüs 13, 47-48

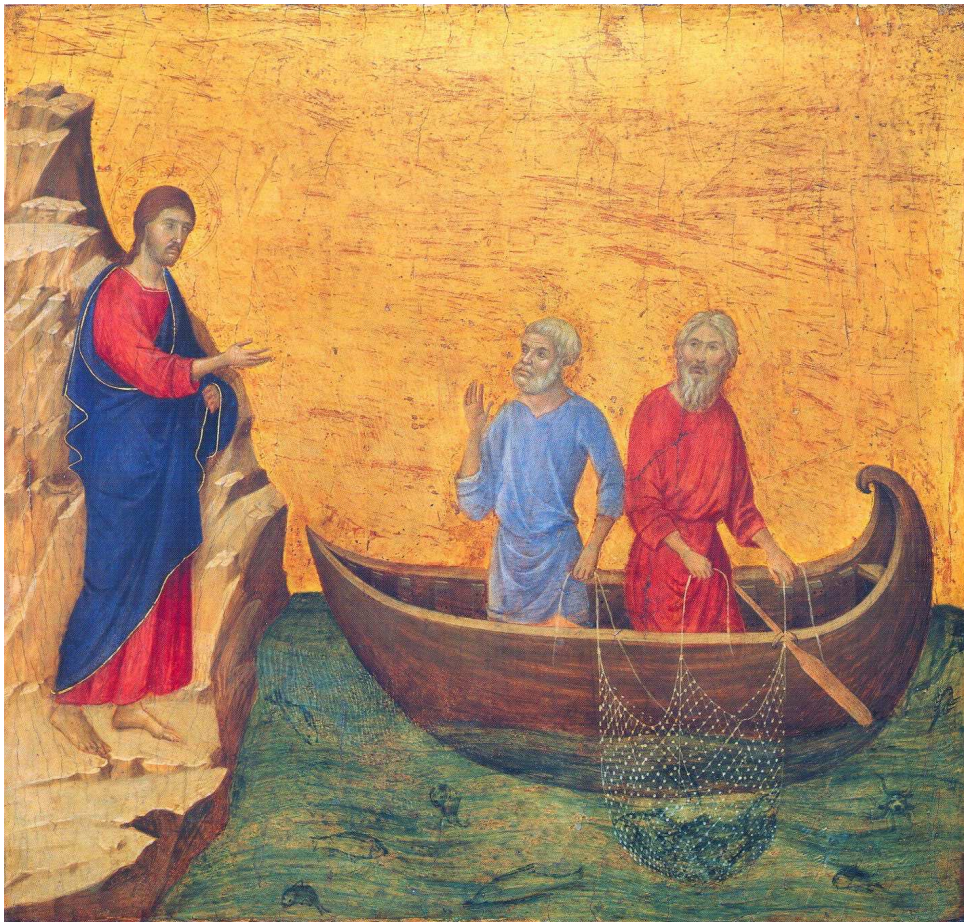
⁴Cf. Johannes 1; Johannes 10; Johannes 21,15; Openbaring 5 en voor het tegenbeeld: Ezechiël 34.

⁵Exodus 4,14. Zie ook het typerende bezwaar: 'Ze zullen zeggen: "De Heer is helemaal niet aan jou verschenen".' Exodus 4,1.

⁶Lucas 8, 4-15

⁷Psalms 127,1

⁸Deze preek is een bewerking van de preek die ik hield op 4 februari 2001. Dat was mijn laatste preek in de Torenlaankerk te Hilversum, nu uitgeverij Verloren.

Figuur 1: Duccio, Roeping van Petrus en Andreas, Tempera op hout, 1308-1311. National Gallery of Art, Washington.